

PILIETYBĖ, KULTŪRA, MOTERYS – šiuolaikiniame politiniame diskurse P suprantama kaip pilietinė, politinė ir socialinė teisė ir pareigų sistema, nustatanti valstybės ir jos piliečių santykį (Marshall 1964). P teisė užtikrina valstybės piliečiams būtinas garantijas minimum lygiateisiškai dalyvauti politiniame, socialiniame ir ekonominiame visuomenės gyvenime. P numato ne tik valstybinį statusą, teisę ir pareigų reguliavimą, bet ir aktyvų piliečių dalyvavimą derioje su valstybe (Turner 1990).

Feministinis kritikos požiūris valstybės subjektas, t. y. P, skirstoma pagal žmogaus lytį, etninę kilmę, rasę, amžių ir pan. (Paterman 1988, Anthias & Yuval-Davis 1992, Lister 1997). Gerovės valstybės atveju tai reiškia, kad iš tikrųjų moterys savo šalyse neturi visavertės socialinės pilietybės (Squires 2000). Bendrame socialiniame kontekste nė dienos moterys gali būti vertinamos kaip antrąsias savo šalies pilietės, ekonominiame kontekste vartojamas apibūdinimas – *antraeilis žmogiškasis išteklius*.

Daugiakulturėje tautinėje valstybėje santykiui tarp valstybės ir jos piliečio išreikšti tinkamiausia būtų kultūrinės pilietybės sąvoka. KP reiškia visavertę pilietybę, kaip pripažinti žmoniškumai (lyties, tautybės, rasės, amžiaus ir pan.). Šiuo atveju pabrėžiamas žodis *kultūra*. Kultūra gali būti suprantama kaip santykiškai pastovi normos ir elgesio standartų forma, kaip nurodymas ir draudimas visuma, kuriomis socialinės grupės pabrėžia ir gyja subordinaciją, arba kaip lygtvarka, t. y. kaip moters ir vyro galios santykis visuomeninėje struktūroje (Connell 1987). Būtent kultūra prastina lygtvarkos požiūriu meta išskirti moteris ir vyrus lygt teisę ir galimybę tvirtinimui socialiniame gyvenime.

KP sujungia kelis veiksnius: 1) statusą; 2) santuoką, per kurią pilietybę gali būti pasiekta arba apribota. Sudarydamas santuoką žmogus gali palaikyti ar sustiprinti savo socialinį statusą arba jį pakeisti pereidamas iš vienos socialinės (etninės) grupės kitą. Santuokinio statuso keitimas pereinant arba nepereinant kitą socialinę (etninę) grupę daro taką žmogaus identiteto pokyčiams; 3) galios diskursas: pagrindinius valstybės statymus ir socialinę politiką (normatyvinis galios diskursas) ir ideologiją, skleidžiamą per žiniasklaidos priemones, partinę ir/arba nevyriausybinę organizaciją dokumentus ir pan. (normalizuojamasis galios diskursas), reglamentuojančius viešą ir privaų gyvenimo sferas, taigi ir lygtvarką.

Tad KP galima svarstyti kaip sąvoką, apimančią abu procesus: identiteto konstravimą per socialinį statusą ir tam tikras kultūrinės lygtas, iš esmės priklausančias nuo valstybės ideologijos ir vidaus politikos tam tikru istoriniu laikotarpiu. Moters KP atspindi istoriškai kintančias visuomenines moters identiteto konstravimo sąlygas.

Atsižvelgiant į Lietuvos politinę istoriją laikotarpį moters KP galima apibūdinti taip: tarpukario Lietuvoje – kaip neužbaigtą moters emancipaciją (Kavolis 1992); sovietinėje Lietuvoje – kaip valstybės politiką, kuriančią *išteklių dirbančių moterų* modelį (Žvinklienė 1999), kuris faktiškai reiškia slaptą moters diskriminaciją formalios moters ir vyrų lygtybės sąlygomis; dabartinėje Lietuvoje – kaip tebesitęsiančią moters neformalios diskriminacijos praktiką valstybinio feminizmo sąlygomis.

KP yra daugialgė sąvoka, pavyzdžiui, daugiakulturėje tautinėje valstybėje moters, priklausančios tautinei ar rasinei mažumai KP gali būti ribojama lyties ir tautybės ar rasės pagrindu. Vienas iš moters KP rodiklių yra moters profesinės karjeros, užtikrinanti jai tam tikrą statusą viešojoje sferoje.

Žr. Identitetas, statusas, subordinacija, diskriminacija, valstybinis feminizmas

Literatūra:

Anthias, F. & Yuval-Davis, N. 1992. *Racialized Boundaries: Race, Nation, Gender, Colour and Class and the Anti-Racist Struggle*. London, New York: Routledge; Connell, R.W. 1987. *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*. Cambridge: Polity Press; Kavolis, V. 1992. *Moterys ir vyrai lietuviai kultūroje*. Vilnius: Lietuvos kultūros institutas; Lister, R. 1997. *Citizenship: Feminist Perspective*. Basingstoke: Macmillan; Marshall, T. H. 1964. *Class, Citizenship and Social Development*. Chicago: Chicago University

Press; Turner, B. 1990. "Outline of a Theory of Citizenship", *Sociology* 24: 2:189-217; Pateman, C. 1988. *The Sexual Contract*. Oxford: Polity Press; Squires, J. 2000. "The State in (and of) Feminist Visions of Political Citizenship" in C. McKinnon and I. Hampsher-Monk (eds.) *The Demands of citizenship*. London-New York: Continuum: 35-50; Žvinkliene, A. 1999. "Neo-Conservatism in Family Ideology of Lithuania: between West and the former USSR" in Sue Bridger (ed.) *Woman and Political Change: Perspectives from East-Central Europe*. Macmillan Press LTD: 135-150.

A. Žvinklien